

Motion till riksdagen 2021/22:3224

av **Alireza Akhondi m.fl. (C)**

Utanförskapsområden

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en mer jämställd och jämlik skola, där alla elever ges förutsättningar att lyckas och går ut grundskolan med fullständiga betyg, är en stark skyddsfaktor mot utanförskap och psykosociala problem, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpt tillsyn av underpresterande skolor samt att skolor som tydligt och återkommande underpresterar eller som inte följer svensk skolas värdegrund lättare ska kunna stängas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att på sikt öka rätten till förskola för barn med föräldrar i utanförskap och ge kommunerna i uppdrag att arbeta med uppsökande verksamhet för att nå ut med kunskap om förskolan till familjer med svårare förutsättningar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla konceptet med integrationsförskola och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tvåspråkiga klasser där nyanlända bereds möjlighet att läsa in kärnämnen på sitt modersmål och att nationella prov på andra språk bör utredas och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda införandet av språkfritis i områden med stor andel utrikes födda barn eller barn till utrikes födda för att stärka barnens språkutveckling och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur ämnet svenska för dem som inte har det som modersmål bättre kan anpassas för den språkligt heterogena elevgrupp som finns i svensk skola och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att personal inom förskolan och skolan bör utbildas inom hederskultur för att snabbare upptäcka och agera på tecken kring hedersvåld, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka rektorer i utanförskapsområden och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fler vägar till studier på gymnasial nivå, särskilt för de som lämnat påbörjade studier eller inte fullföljt grundskolan, samt att komvux och yrkesvux måste finnas tillgängligt för boende i utanförskapsområden och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det behöver göras en uppföljning av det kommunala ansvaret om uppsökande verksamhet, och initiativ bör tas för att kommunerna på egen hand eller tillsammans med civilsamhället systematiskt kontakter ungdomar som förekommit i brottsutredningar eller i kriminella sammanhang för att diskutera situationen och erbjuda vägar till fortsatta studier och arbete, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa upp myndigheter som i olika former ger stöd till företag i hur de kan utveckla och erbjuda mer lättillgänglig information på fler språk, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det statliga bolaget Almi bör ges i uppdrag att genom uppsökande verksamhet stötta företagare i utanförskapsområden med affärsutveckling och finansiering inom Almis befintliga finansieringsstöd, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att komma åt den illegala låneverksamheten och bekämpa den ekonomiska brottsligheten som följer med detta och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i samhällsplaneringen verka för blandade upplåtelseformer och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge trygghetsfrågor hög prioritet i samhällsplaneringen och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheterna att träffa en överenskommelse mellan tio kommuner och staten om långsiktiga åtgärder kring utanförskapsområden med målet att stärka permanent närvaro av polisen, med mycket korta responstider vid hot och försök till beskyddarverksamhet, i samverkan med kommun och lokala aktörer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur det genom ändringar i exempelvis hyreslagen går att utöka hyresvärdars möjlighet att vråka hyresgäster som stör och begår brott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett stärkt stöd för säkerhetsinsatser till trossamfund och civilsamhället och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning som syftar till att stoppa utländska staters finansiering av religiösa samfund i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ytterligare utreda inrättandet av en diskrimineringsnämnd och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Vi lever i ett land fullt av möjligheter. Men för att alla människor som lever här ska kunna ta tillvara dessa möjligheter krävs reformer. Sverige är ett av världens rikaste och mest jämställda länder. Samtidigt står Sverige inför stora utmaningar och präglas sedan länge av en allvarlig social klyvning. En klyvning som riskerar fördjupas ytterligare i spåren av coronapandemin. Det är en klyvning som går mellan människor och mellan platser. Mellan de med utbildning, språk och yrkeserfarenhet och de som inte har något arbete att gå till. Mellan, å ena sidan, välmående och företagsamma orter och, å andra sidan, utsatta stadsdelar och bruksorter. Friheten och möjligheterna är ojämnt fördelade.

Var i Sverige man föds, vart man flyttar, växer upp, bor eller rotar sig påverkar människors ekonomiska förutsättningar och livschanser. Vissa platser, både i städer och på landsbygden, hamnar efter. På samma gång blir andra platser attraktiva och spännande. Parallellt med detta finns många som inte kan eller vill flytta från de platser där de är rotade. Frustrationen kan bli stor hos människor som känner att den plats dit de är knutna inte ges en rimlig chans, och att de stängs ute från framgång.

I teorin är det enkelt att anta att människor flyttar dit de bästa förutsättningarna finns för att skapa sig ett gott liv. Men så enkelt är det inte. Människor känner ofta starka band till den plats där de hör hemma. Därför är en av politikens viktigaste uppgifter att skapa så goda förutsättningar som möjligt för människor att leva och förverkliga sina drömmar i hela landet. I alla landsändar. På alla orter. I alla stadsdelar. Att förbättra svensk ekonomis funktionssätt och möta människors oro över samhällsutvecklingen blir därför en avgörande faktor för att fler ska kunna ta tillvara de möjligheter som Sverige har att erbjuda. En viktig del i detta är att vända utvecklingen i de så kallade utanförskapsområdena.

Sverige kan inte på 2020-talet låta kriminalitet och sociala problem i vissa områden drabba den breda majoriteten av invånare i dessa områden som lugnt vill gå till jobbet, till småföretaget, som kämpar för sina barns framgångar i skolan och för ett bättre liv. Det är ett faktum att vissa stadsdelar och bostadsområden lämnas efter av samhället. Där råder otrygghet. Där är polisens närvaro för låg. Där erbjuder arbetsmarknaden för få möjligheter. Där finns stora brister i myndigheternas närvaro, liksom brist på samhälls-service. Där saknas aktiviteter för unga och den kommersiella servicen är otillräcklig.

Enda vägen att möta dessa utmaningar är att blicka framåt, ta med oss erfarenheten av vad som inte fungerat och vad som fungerar bra, och tillsammans skapa ett möjligheternas land för varje individ, utifrån varje individs förutsättningar, styrkor och förmågor. Ett starkt, välmående och inkluderande Sverige.

Lösningen är inte mer statliga bidrag och regleringar, utan riktiga jobb, varaktig tillväxt i alla delar av landet och av städerna, fler dynamiska företag, högkvalitativa utbildningar och efterfrågade färdigheter. Vi behöver utveckla och förnya vår svenska modell så att Sverige är ett land där alla människor, infödda som inflyttade, både kan och förväntas göra en livsresa, bygga sin tillvaro och få egenmakt att forma sina liv. Oberoende av postnummer och bakgrund.

I grunden måste alla vuxna ges rimliga chanser till jobb och försörjning. Det är ett viktigt skäl till varför en central del av Centerpartiets politik länge varit att Sverige ska fortsätta ta avgörande steg för att förbättra förutsättningarna för jobbskapande för utsatta personer på svensk arbetsmarknad. Vi vill bygga en möjligheternas ekonomi, som främjar den enskildas frihet, ekonomins tillväxtförmåga och klimatomställningen, som

bryter klyvningen mellan människor och platser. Det är det stora och avgörande projekt som Sverige står inför.

Det går att vända utvecklingen i utanförskapsområden

Det går att vända utvecklingen i utanförskapsområden. Det har lyckats på flera håll i landet. Falkagård i Falkenberg och Gårdsten i Göteborg är exempel på stadsdelar som har förts bort från polisens lista över utsatta områden. Utöver Falkagård och Gårdsten finns exempel på förorter och kvarter i städerna som en gång ansågs omöjliga att vända bort från kriminalitet och misär, som i dag är extremt attraktiva boendemiljöer. Det finns många invandringstäta förorter i andra delar av världen som är socialt välfungerande med låg kriminalitet. Men för att bryta negativa spiraler, för att "vända" utanförskapsområden, krävs samverkande insatser som gör området tryggt och attraktivt. Politiken måste vara konsekvent under lång tid, både vara tuff mot dagens brottslighet och gängkriminalitet, men samtidigt också mot de sociala drivkrafterna bakom brottsligheten, så att den rotas ut från grunden.

I grunden är det effektivaste sättet att minska problemen i utanförskapsområdena en fungerande arbetsmarknad, där fler får jobb och färre hamnar i utanförskap. Avstånd är sällan ett problem. I regel ligger utanförskapsområdena nära starka blomstrande arbetsmarknader och inkomststarka områden. Även om utanförskapsområdena ofta är miljöprogramsområden med enförmig arkitektur är det mest grundläggande problemet att områdena ofta har stor omsättning av invånare, där främst de som inte har möjlighet att flytta vidare blir kvar. Det är ofta de som redan har svårast att komma in i samhället. Det är den enda del av staden där det är möjligt att få en hyresrätt, ibland med socialt stöd. Men det är inte områden som är attraktiva nog i sig själva för att man ska stanna. Det finns inte heller bostäder som efterfrågas av den som etablerat sig, arbetat och sparat sig till möjligheten att ta nästa steg i sin bostadskarriär. Det finns utbredd arbetslöshet, sysslolöshet och brist på framtidsutsikter, i synnerhet bland unga. När polis och myndigheter dessutom inte har en permanent närvaro i anslutning till bostadsområdena finns stort utrymme för parallella och även kriminella maktstrukturer att ta plats i det offentliga rummet och skapa alltför många hotfulla och osäkra situationer för boende. Bland annat för de företagare som försöker bygga positiv verksamhet i områdena.

Samtidigt är det de boende familjernas framtidsdrömmar som mest lider i många av områdena. Skolornas kvalitet och barnens sociala situation gör att allt för få vågar drömma. Därför behöver Sverige reformeras och så att vi är ett land där det blir tydligt att hårt arbete i skolan, med engagerade och kunniga lärare, kan lyfta individer, oavsett bakgrund, till en god karriär. Då är det helt avgörande att utsatta skolor kan "vändas" och göras till ljuspunkter för området, som gör att familjer vill stanna. Skolor som misslyckas måste därför inte bara få stärkta resurser, vid behov behöver de snabbt kunna tas över av en annan ledning eller huvudman. Varje månad och termin som unga människor tappar kursen mot att kunna läsa, skriva och räkna, mot att kunna få bra jobb i en modern ekonomi, är extremt kostsamma för samhället.

Av samma skäl är uppsökande verksamhet gentemot ungdomar på glid helt central. När ungdomar förekommer i fel sammanhang måste socialtjänst, skola, andra myndigheter och inte minst organisationer i civilsamhället med starka demokratiska ideal agera uppsökande och erbjuda en annan väg.

Tudelningen mellan attraktiva områden och utsatta områden i städerna är också en tudelning mellan ägt boende i attraktiva områden och hyrt boende i de utsatta. Fler

måste ges möjlighet att förvärva sitt boende och bebyggelsen i områden präglade av hyresrätter bör blandas upp med nybyggnation av bostadsrätter, radhus, småhus, och inte minst butikslokaler och välkomnande mötesplatser.

Det behövs utrymme för kommersiell service, samhällsservice, fritidsaktiviteter och kultur. Möjligheter att möta andra människor med gemensamma intressen, ha roligt tillsammans, hämta ny inspiration och få utlopp för energi och kreativitet, i en positiv och utvecklande miljö.

I den här motionen läggs därför stort fokus på språk, utbildning och ungdomsaktiviteter, jobb och företagande, trygghet och diskriminering samt en modernare bostadspolitik. I en relaterad arbetsmarknadsmotion finns detaljerade förslag om hur vi motverkar klyvningen på arbetsmarknaden. Likaså i våra övriga motioner som rör andra politikområden.

En bra skolgång är en skyddsfaktor

Alla barn som omfattas av den allmänna skolplikten har rätt till kostnadsfri grundläggande utbildning i allmän skola. Det är en grundbult i det svenska skolväsendet och förutsättningen för ett starkt välfärdsland där alla ges chansen till utbildning och jobb. Alla elever ska få en bra skolgång och ha likvärdiga möjligheter att lyckas. Idag är det alltför många elever som inte klarar grundskolan. Olika elever behöver olika stöd för att fullgöra sin skolgång. Att gå ut grundskolan med fullständiga betyg är en stark skyddsfaktor mot utanförskap och psykosociala problem. Bristande skolgång är en riskfaktor för att hamna i brottslighet. Skolan lägger grunden inför framtiden. Elever med låga betyg från grundskolan klarar sig ofta sämre på gymnasieskolan. Statistiskt kommer dessa elever från hem där föräldrarnas utbildningsnivå är låg. Elever med utländsk bakgrund klarar sig oftare sämre i gymnasieskolan. Det är därför viktigt att huvudmännen sätter in kompenseringar till elever med sämre förutsättningar för att elever ska klara skolgången. Det görs i alltför liten utsträckning enligt Skolinspektionens granskning år 2020.

Skolan behöver vara vaksam på signaler. En sådan är frånvaro. Ju tidigare skolan reagerar på olovlig frånvaro, desto större möjligheter är det att eleven kan fullgöra sin utbildning. Emellertid finns ingen samlad statistik på elevers frånvaro på nationell nivå. Det försvårar för möjligheten att se mönster och trender över tid men också att finna de rätta insatserna för exempelvis de så kallade "hemmasittarna" eller elever som är drabbade av hedersproblematik. I Utredningen Saknad (SOU 2016:94) presenterades flera förslag för att säkerställa alla elevers rätt till skolgång, bland annat föreslogs ett nationellt frånvaroregister. En nationell frånvarostatistik är vidare en naturlig del av digitaliseringen av skolan och förenklingen av administrationen ute på skolorna.

Utbildning i utanförskapsområden – lyfta och vända skolor

Att skapa de bästa förutsättningarna för unga människor oavsett var i landet de växer upp är grundläggande. Skickliga lärare och skolledare som arbetar på skolor i utanförskapsområden ska premieras. Centerpartiet har därför drivit på för fler karriärtjänster i utanförskapsområden. De mest erfarna lärarna ska finnas på de skolor där behoven är som störst. Genom att satsa på högre löner kan staten bidra till att vi får fler förstelärare i våra utanförskapskolor.

Skolor i eller nära utanförskapsområden har haft mycket olika utveckling. Några har tack vare en kraftfull ledning trotsat svåra sociala förutsättningar för eleverna och nått utmärkta resultat. Många fler skolor har i stället fått mycket dåliga resultat, svaga lärare och ordningsproblem, som ytterligare försämrat framtidsutsikterna för de boende. Skolor i utanförskapsområden måste därför få ett särskilt fokus, där de skolor som börjar misslyckas inte bara behöver stärkta resurser, utan snabbt måste kunna tas över av en annan ledning, och även en annan huvudman, privat eller ideell. Högre krav ska ställas på Skolinspektionen att agera mot skolor med omfattande brister, och stänga ned skolor eller kräva att de övergår till nya huvudmän som kan visa upp en snabb och genomgripande plan för förbättring som sedan följs upp. Underpresterande skolor ska därför tvingas att ta emot stöd och skolor som återkommande inte levererar ska stängas. Det gäller även skolor som inte följer värdegrunden, med i praktiken könsseparerad undervisning eller diskriminerande inslag i undervisning. För att vända utanförskapsområden måste vi börja med att vända utsatta skolor, och göra dem till ljuspunkter för området.

Ett aktivt skolval är en viktig faktor för barnens möjligheter att lyckas i skolan. Icke-val ska kraftfullt motarbetas. Kommunerna ska åläggas att hitta sätt att stimulera föräldrar att göra ett aktivt skolval.

Vi vill också ge kommunerna i uppdrag att arbeta med uppsökande verksamhet. Genom att kommunen arbetar med uppsökande verksamhet kan familjer med svårare förutsättningar få bättre information och kunskap om förskolans uppdrag och verksamhet. Det är också ett sätt att nå nyanlända föräldrar och erbjuda dem möjligheten att gå till en integrationsförskola, där ordinarie förskoleverksamhet bedrivs parallellt med sfi-undervisning för föräldrarna. Konceptet med integrationsförskolor där föräldrar studerar svenska i anslutande lokaler till förskolan ska utvecklas i Sveriges samtliga kommuner.

Vi behöver stärka nyanlända barns utbildning genom intensivare och mer systematiskt utarbetad språkutbildning. Språkintruktionsprogrammet ska rikta sig till de elever som nyligen kommit till Sverige. Parallellt med deltagande i språkintruktionsprogrammet ska elever slussas in i den ordinarie verksamheten. Nyanlända elever ska beredas möjlighet att läsa in kärnämnen i skolan på sitt modersmål, i så kallade tvåspråkiga klasser, för att säkerställa att de inte hamnar efter kunskapsmässigt. Även nationella prov på andra språk bör utredas. För att stärka barnens språkutveckling bör en utredning tillsättas om införandet av språkfritids i områden med stor andel utrikesfödda barn eller barn till utrikesfödda.

Den framtida undervisningen i svenska behöver möta elever som har svenska som modersmål, elever som har svenska som ett av flera modersmål och elever som lär sig svenska som ett nybörjarspråk. Dessutom måste svenskundervisningen, i hela skolsystemet, möta nyanlända elever med eller utan tidigare skolbakgrund oavsett när de börjar i svensk skola. Det stora antal nyanlända som kom till Sverige 2015–2016 har aktualiserat svensk skolas utmaningar med att möta denna heterogena grupp. Problemen med dagens svenskundervisning är flera, bland annat bristande likvärdighet och organisatoriska svårigheter. Det har även framförts kritik mot brister i lärarutbildning och lärares fortbildning och det faktum att nyanlända elever inte omfattas av ämnet svenska som andraspråk. Det innebär att enbart förändrade regleringar eller nya stödmaterial inte kommer att kunna leda till nödvändiga och hållbara förbättringar. En utredning behöver därför undersöka hur ämnet svenska kan reformeras för att möta den språkligt heterogena elevgrupp som många svensklärare redan i dag undervisar.

Eleverna måste kunna lita på att de är trygga i skolan. Alltför många elever går till skolan med en klump i magen, andra av trötthet över avbrutna och stökiga lektioner.

Skolan måste kunna garantera en bra och trygg studiemiljö. I dag uppger mer än hälften av eleverna att andra elever stör ordningen i klassrummet och var tredje lärare i grundskolan uppger att de lägger en stor del av undervisningstiden på att upprätthålla ordningen. Såväl lärare som elever får även utstå kränkningar och hot. Särskilt flickor är extra utsatta då de oftare än pojkar känner sig otrygga och upplever bristande studiero. Det är oacceptabelt. För att skapa mer studiero och trygghet i skolan behöver vi stärka lärarens position i klassrummet, ge bättre möjligheter att agera mot stökiga elever och stärka inspektionerna av de skolor där tryggheten brister. Vi behöver även insatser för att stärka elevernas psykiska hälsa, vilket är avgörande både för att skydda utsatta elever och för att få oroliga och stökiga elever att må bättre. Vi behöver skärpa möjligheten att omgående flytta elever som allvarligt stör studieron eller tryggheten för övriga elever. Skolor ska fortsatt vara skyldiga att polisanmäla om de har skäl att misstänka att ett barn utsatts för sexualbrott eller brott mot liv och hälsa. Skolan ska inte utgöra en frizon för brott. Grund- och gymnasieskolor ska åläggas att ta fram handlingsplaner mot hedersförtryck. Vidare ska alla misstankar om att elever utsätts för hedersförtryck eller risker att barn tvingas utomlands för giftermål anmälas till polis och socialtjänst. Personal på skolor, så även förskolor, bör utbildas gällande hederproblematik.

Att känna trygghet är en förutsättning för att kunna nå målen i skolan. Vissa skolor lyckas bättre än andra. En viktig faktor för framgång är ett skickligt ledarskap hos rektorer och lärare. Skolor behöver nyttja de sanktionsmöjligheter som finns, men okunskap och rädsla gör att dessa används allt för sällan, samtidigt som vissa lärare saknar stöd från skolans ledning. I dag är det många lärare och rektorer som inte vågar agera på grund av oro att bli anmälda eller få betala skadestånd. Det finns därför behov av att se över Barn- och elevombudets nuvarande uppdrag med målet att stärka lärarens roll. Det behövs en mer objektiv hantering av kränkingsärenden inom skolan, med större tillit till lärarnas agerande i sin yrkesroll. Anmälningar bör alltid ske till huvudmannen i första hand. Endast om anmälaren inte är nöjd bör anmälningen gå vidare till Skolinspektionen eller Barn- och elevombudet.

I arbetet med att skapa trygghet och studiero måste Skolinspektionen bättre följa upp de skolor där det brister och skolmyndigheterna ska tidigt agera för att stötta rektorer och lärare på dessa skolor. Vi ser också behov av att skärpa straffen för hot och våld riktat mot rektorer och lärare som agerar inom ramen för sitt uppdrag. Det behövs därför ett tydligare mandat för, och ett starkare stöd till, rektorer i utanförskapsområden så att de kan styra över resursanvändning och lokala anpassningar utifrån skolans behov. Skolan är en plats för lärande och elever ska ges möjlighet att kunna tillgodoräkna sig kunskap.

Satsningarna på forskning om pedagogik för utanförskapsområden måste fortsätta och är en central del i att förbättra skolan i utanförskapsområden.

I äldre åldersgrupper är också utbildningen central för att vända utvecklingen i utanförskapsområdena. Det behövs fler vägar till studier på gymnasienivå, särskilt för de som lämnat påbörjade studier eller inte fullföljt grundskolan. Vuxenutbildningen är central för att fler ska kunna ta sig in på arbetsmarknaden och för att integrationen ska fungera bättre. Komvux och yrkesvux måste finnas tillgängligt för boende i utanförskapsområden. Var du bor ska inte avgöra ditt utbildningsutbud.

Av samma skäl som att skolan ska erbjuda en stege till framgång så måste samhället aktivt fånga upp ungdomar som riskerar att hamna i kriminalitet. Både i exempen Falkagård och Gårdsten finns en hög grad av social kontroll gentemot ungdomar och personer som uppfattas vara på glid. Det bör finnas en finmaskig uppsökande verksamhet

där socialtjänst och skola söker upp föräldrar och ungdomar själva i hemmet när ungdomar förekommit i brottsutredningar och kriminella sammanhang, men även att det verkligen sker en uppsökande verksamhet gentemot ungdomar som varken studerar eller arbetar, ett kommunalt ansvar. I den uppsökande verksamheten ska organisationer i civilsamhället med starka demokratiska ideal involveras eftersom det visat sig att de i många fall kunna nå individer med samma budskap och samhällsinformation på ett effektivare sätt än myndigheterna. När ungdomar riskerar att hamna fel måste de och deras familjer se och höra att samhället reagerar redan innan rättsväsendet träder in. Vid samma tillfällen måste ungdomarna ges en positiv chans att utveckla andra, konstruktiva vardagsaktiviteter, att få stöd att ta sig tillbaka till en god skolgång och karriärchanser. I botten krävs möjligheter till ett aktivt liv utanför skola och hemmet, med idrottsföreningar och andra aktiviteter, byggda på en värdegrund av ansvarstagande.

Vi vill skapa möjligheter för föreningslivet att komma till skolor och fritidshem för att låta barn testa nya aktiviteter. För att fler barn ska få chans att hitta en idrott eller annan föreningsaktivitet som de tycker är rolig så bör föreningslivet ges möjlighet få komma in i skolan och på fritidshem. Det öppnar möjligheter för barn som annars kanske inte fått chansen att testa nya aktiviteter och att gå med i föreningslivet. Att barn får samlas runt intressen ger också möjlighet till ökad integration. Detta kan också stärka föreningslivet då nya medlemmar kan tillkomma. Det förekommer också fritidshemsverksamhet där föreningslivet, som exempelvis idrottsföreningar, utgör basen för verksamheten. Sådana verksamheter, som idrotts- eller friluftsfritids, bör ha goda möjligheter att bedrivas och göras tillgängliga för fler.

Det händer att barn måste tillbringa delar av sommarlovet eller andra lov ensamma, utan tillsyn av någon vuxen och utan sällskap av andra barn. Särskilt sommarlovet är krångligt att planera utan resurser och nätverk, speciellt för ensamstående föräldrar. Det är för alla dessa barn som behovet av fritidshemsverksamhet och gratisaktiviteter som kan anordnas exempelvis i samverkan med föreningslivet på sommarlovet och andra lov är särskilt betydelsefulla. Skollagen och barnkonventionen behöver följas och kommunerna behöver arbeta fram en långsiktig plan för att inget barn ska behöva vara ensamt på loven. I spåren av coronapandemin finns risker att de ekonomiska efterverkningarna gör att fler familjer blir ekonomiskt utsatta och då ökar behovet av dessa insatser ytterligare. Vi vill medverka till att kommunerna lever upp till skollagen och barnkonventionen och erbjuder meningsfulla aktiviteter också när skolan är stängd på sommarloven och under andra lov.

Stimulera jobb och företagande i utanförskapsområden

Det effektivaste sättet att minska problemen i utanförskapsområdena är en minskad tudelning och bättre arbetsmarknad. Det finns en stark entreprenörs- och företagsanda i utanförskapsområden med fler som vill starta eget företag men som också är villiga att göra uppoffringar och flytta för att få arbete. Ändå är arbetslösheten högre, inkomsterna lägre och andelen företagare i dessa områden är lägre. Det beror på att vi har byggt ett system som stänger ute människor. Det är för dyrt att anställa, för krångligt att starta och driva företag, och för svårt att komma in på arbetsmarknaden.

För att tillvarata det driv och den optimism som finns i utanförskapsområden behöver det bli enklare att starta företag, billigare att anställa och löna sig mer att arbeta än att gå på bidrag. Nyanlända behöver matchas med de kommuner som efterfrågar deras kompetens och fler lära sig hur man startar och driver företag här. Människor vill göra rätt för

sig. Jobba, starta eget, göra livsresor. Det är allmänmännskligt, och gäller likafullt i utsatta områden som överallt annars. Men utmaningarna och svårigheterna i de utsatta områdena är fler. Från politikens håll måste vi se de människor som kämpar mot dessa svårigheter, och ge dem förutsättningar att lyckas. För att lyckas med det är det främst nationella regler och skatter som behöver reformeras för att skapa en bättre, mindre tudelad och en mer välfungerande arbetsmarknad. Men det krävs fler insatser med fokus på de möjligheter och utmaningar som finns i utanförskapsområden.

Hela 42 procent av de boende i utanförskapsområden vill starta eget företag. Det är en högre andel än i övriga landet, och entreprenörsandan är särskilt stark bland unga, utrikes födda och andra generationens invandrare. Enligt statistiken borde dessa områden vara myllrande kluster av nya och växande företag. Men i själva verket är andelen företagare lägre i dessa områden jämfört med andra delar av landet. Skälen till detta är sannolikt flera. Ett av dem handlar om snåriga regelverk och krångel. Många svenskfödda upplever att det är svårt att ta reda på vilka lagar och regler som gäller för att starta företag eller få sitt företag att växa. Det är inte lättare för personer som saknar modernmålstälarens språkkunskaper eller som saknar de personliga nätverk som kan erbjuda stöd och goda råd. Alla myndigheter som i olika former ger stöd till företag bör ha som uppdrag att erbjuda mer lättillgänglig information på fler språk och lättläst svenska. På så vis underlättar vi för fler att starta företag och få sina företag att växa.

Det statliga bolaget Almi bör ges i uppdrag att genom uppsökande verksamhet stötta företagare i utanförskapsområden med affärsutveckling och, i de fall företagen är kvalificerade, finansiering inom Almis befintliga finansieringsstöd. Det kan handla om enmansföretag som vill nyanställa men där man inte vet vilka regler som gäller. Men det kan likaväl handla om kämpande företag som behöver hjälp med att lägga upp en affärsplan eller hitta nya lokaler. På så vis kan vi se till att fler får jobb, förhindra konkurser, höja skatteintäkterna och främja ett levande centrum i området. Vi vill även i högre grad prioritera det statliga riskkapitalet till utanförskapsområden, ett riskkapital som i dag sällan kommer verksamheter i utanförskapsområden till del. Detta bör bland annat bli föremål för en särskild utredning som visar hur statliga medinvesteringar i högre grad kan nå ut till mikrofinansiering av verksamhet i utanförskapsområden. För att stärka tryggheten, bekämpa den ekonomiska brottsligheten och komma åt den illegala låneverksamheten vill vi vidare tillsätta en utredning.

En modernare bostadspolitik för trygga områden för boende och företagare

Vi behöver bryta barriären mellan innanför- och utanförskapsområden genom en inkluderande boendemiljö där invånare trivs och känner sig trygga. Många människor som sökt och beviljats skydd i Sverige under senare år är nu på väg att etablera sig och behöver ett varaktigt boende. Vi har under senare år sett hur antalet sociala kontrakt ökat kraftigt. Svårigheter att få tag på en bostad motverkar etableringen, fördjupar utanförskapet och orsakar höga samhällskostnader, personligt lidande och dåliga uppväxtmiljöer för barnen. Det behöver tas ett samlat nationellt grepp som möjliggör tillgång till bostäder med en utstakad väg till den ordinarie bostadsmarknaden. Sociala myndigheter behöver finnas med i bilden för att resultat ska uppnås i dessa delar. Men det behövs också metoder för att få fram bostäder för dessa grupper.

Ökad andel ägt boende

Tudelningen mellan attraktiva områden och utsatta områden i städerna är också en tudelning mellan ägt och hyrt boende. Medan de attraktiva delarna helt domineras av ägt

boende gäller det omvända för de utsatta områdena. Det leder ofta till ett lågt ansvarstagande för den fysiska miljön och gemensamma utrymmena.

Det finns i dag en rik flora av olika bostäder och upplåtelseformer på marknaden. Alla upplåtelseformer behövs på en fungerande och rörlig bostadsmarknad. Och inte sällan behövs en mångfald av bostadstyper och upplåtelseformer inom ett och samma bostadsområde. Det är det som gör att man kan byta sitt boende men ändå stanna kvar.

Att blanda upplåtelseformer och bostadstyper är något som bör stimuleras. Det bör därför finnas lokala men även nationella program som möjliggör och uppmuntrar att långsiktigt äga sitt boende och investera i det. Det bör även uppmuntras nybyggnation av bostadsrätter, radhus och småhus i de utsatta områdena. En blandad bebyggelse ger också de många människor som känner starka band till den plats där de vuxit upp en möjlighet att bo kvar även om behoven och den egna ekonomin förändras. Denna typ av stadsbyggnadspolitik har bland annat drivits framgångsrikt i Falkenberg. Även i Botkyrka har en modell kring ägt boende prövats med viss framgång.

Fler levande och städade miljöer

Många av utanförskapsområdena präglas av enformig arkitektur med få lokaler i marknivå. Det skapar en brist på en levande och trygg stadsmiljö, i synnerhet på kvällar och helger. Samtidigt är gemensamma utrymmen ofta illa underhållna och dåligt städade. Därför bör stadsplaneringen och allmännyttan samverka för att utveckla den fysiska stadsmiljön och understödja försök att skapa fler platser för närings- och öppen föreningsverksamhet. Mer attraktiv och tätare bebyggelse kan komplettera dagens bostäder, som i många fall har över 50 år på nacken och där det finns stora renoveringsbehov.

Människors upplevelser av otrygghet i den egna närmiljön måste tas på allvar. Att öka tryggheten i våra bostadsområden måste ges hög prioritet i samhällsplaneringen. Ofta kan relativt enkla insatser göra stor skillnad för den upplevda tryggheten. Det kan exempelvis handla om hur man placerar och utformar buskage och planteringar, men också belysning och liknande åtgärder. Men det handlar också om att skapa förutsättningar för ett levande civilsamhälle, tillgång till service och mötesplatser, grönområden och levande stadsmiljöer. Det är viktigt att erfarenheter på detta område kan delas mellan olika kommuner, så att framgångsrika stadsutvecklingsprojekt kan inspirera kommande åtgärder på andra platser.

Strävan måste vara en levande stadsmiljö där folkliv och verksamheter bidrar till att öka tryggheten. Det underlättas till exempel genom att skapa levande och öppna gaturum, och genom att undvika att bygga mörka ”bakgator”. I många av våra städer finns stadsmiljöer och stadsdelar som upplevs som otrygga. Ofta på grund av att de omges av olika former av barriärer som gör dessa stadsdelar till isolerade öar. Det bidrar inte sällan till en ökad känsla av isolation och därmed segregation och utanförskap. Därför är det viktigt att inkludera och involvera boende och företagare i stadsplaneringen.

Mötesplatser och lokaler för olika typer av verksamheter är en viktig infrastruktur såväl för demokrati och trygghet som för civilsamhälle och meningsfulla fritidsaktiviteter. Här spelar de föreningsdrivna samlingslokalerna en mycket viktig roll. Dessa bör ges långsiktiga förutsättningar för att verka i hela landet.

Ökad trygghet i utanförskapsområden

Det finns inget substitut för en närvarande ordningsmakt i utanförskapsområden. Samordnade polisinsatser där både små och stora brott – såväl ekonomiska brott som våldsbrott – beivras krävs för att bryta kriminella nätverk. Men för att långsiktigt skapa trygghet krävs permanent närvaro av polis på plats där de utsatta bor. En närvarande polis som garanterar att inga gängkriminella kan utmana polisens våldsmonopol eller skrämna invånare till tystnad. Näringsidkare måste med kort varsel kunna få skydd av polisen mot försök till beskyddarverksamhet och utpressning så att de kan bygga verksamhet lokalt och utveckla området. Att lagen gäller lika för alla även på detta område, är en grund för att upprätthålla starka demokratiska normer. För att ge ordningsmakten goda förutsättningar i detta prioriterade arbete vill vi att överenskommelsen för att besegra gängen skyndsamt genomförs. Däribland ökningen med 10 000 fler polisanställda i hela landet, slopandet av dagens mängdrabattsystem vid flerfaldig brottslighet, borttagandet av ungdomsrabatten för myndiga brottslingar, utvisning av brottslingar i fler fall och införandet av striktare regler vid utvisningsbeslut samt skärpta straff för återfall i brott. Poliser måste få vara poliser och vi vill se en utredning för att renodla polisens verksamhet och öka mångfalden hos polisen.

Vi föreslår också att staten undersöker möjligheten att träffa överenskommelser med tio pilotkommuner med utanförskapsområden. Överenskommelsen ska innebära att staten och kommunen i samarbete går in långsiktigt med åtgärder i ett utsatt område med målet att inom ett antal år ha vänt utvecklingen. När dessa områden börjat uppvisa resultat kan programmet breddas till samtliga utanförskapsområden.

Vi vill i detta arbete underlätta vräkning av hyresgäster som stör och begår brott. I Gårdsten i Göteborg har bostadsbolaget valt att säga upp kontrakt för personer som ägnar sig åt kriminalitet och organiserad brottslighet. Detta har dock varit förenat med vissa svårigheter.

I vissa fall förekommer grov brottslighet i olika former i eller i anslutning till bostadsområden. I de fall då hyresgästers trygghet påverkas genom brott som begås i en bostad finns möjligheter för hyresvärderna att vidta åtgärder. I de fall då brott, ofta återkommande, begås i nära anslutning till bostaden är möjligheterna att göra något åt detta mer begränsade. Det finns givetvis skäl till detta. Men Centerpartiet menar ändå att det finns skäl att utreda hur man, exempelvis genom ändringar i hyreslagen, kan utöka hyresvärdars möjlighet att vräka hyresgäster som stör och begår brott.

Polisen ska stoppa busåkning och brott på mopeder för ökad trygghet. Erfarenheterna från projekt runt om i Sverige visar att nyckeln till framgång stavar ett nära samarbete mellan bostadsbolag, ideella krafter, kommuner, polisen och andra myndigheter.

Parallellt med hotet mot rättsstaten från kriminella gäng finns ett hot riktat främst mot kvinnor som begränsas och hotas av personer i miljöer med fundamentalistiska och extrema trosuppfattningar. Det är viktigt att samhället sätter mycket tydliga gränser för dessa miljöer och skyddar individens frihet, både i den offentliga miljön och när hoten kommer från den egna familjen eller närstående. Samhället bör motverka radikaliserings av religiösa samfund, inte minst sådan radikaliserings som drivs av finansiering från stater och organisationer som inte ansluter sig till grundläggande demokratiska värderingar, som jämställdhet och religionsfrihet.

Vi vill därför kriminalisera deltagande i våldsbejakande organisationer, införa nolltolerans mot brott vid demonstrationer, ge fler rätt till orosanmälan om barn och unga visar tecken på extremism, tillföra mer resurser för utbildning om extremism och förintelsen till ideella organisationer och möjliggöra fler hågkomstresor. Det behövs

också ett starkt stöd för säkerhetsinsatser till trossamfund och civilsamhället, och en utredning som syftar till att stoppa utländska staters finansiering av religiösa samfund i Sverige. Migrationsverket ska ges ett tydligt uppdrag att motverka hot och våld mot asylsökande på religiösa grunder.

Samtidigt måste de som bor i utsatta områden skyddas mot diskriminering och rasism. Kombinationen av att områdena är eftersatta och otrygga, samtidigt som individer behandlas illa och diskrimineras på grund av utseende eller klädsel, skapar en stark känsla hos många, även barn till utlandsfödda, att vara en andra klassens medborgare. För att stärka kampen mot diskriminering ser vi att det finns mycket som talar för inrättandet av en särskild diskrimineringsnämnd för att personer inte ska behöva gå till domstol för att få sitt ärende prövat och vi vill därför att denna fråga utreds ytterligare. Vi vill även kraftigt höja diskrimineringsersättningen, samtidigt behövs det ytterligare resurser till anti-diskrimineringsbyråerna och DO behöver ges i uppdrag att utföra fler stickprovskontroller.

Alireza Akhondi (C)

Helena Vilhelmsson (C)

Fredrik Christensson (C)

Ulrika Heie (C)

Niels Paarup-Petersen (C)

Annika Qarlsson (C)

Martin Ådahl (C)